

RUDNIAŃSKI
PARK KRAJOBRAZOWY

Informator

Rudniański

PARK KRAJOBRAZOWY

Wydawca:

Zespół Parków Krajobrazowych
Województwa Małopolskiego
ul. Vetulaniego 1A
31-227 Kraków
www.zpkwm.pl

Wydanie III

Teksty:

Anna Boguś, Piotr Dmytrowski, Marek Kołodziej

Zdjęcia:

Anna Boguś, Piotr Dmytrowski, Joanna Dragon,
Marek Kołodziej, Piotr Sułek

Opracowanie map:

Piotr Sułek

Redakcja:

Anna Boguś, Marcin Guzik, Ewelina Mocior,
Katarzyna Śnigórska

Korekta:

Klaudia Bień

Projekt, skład:

Dariusz Grochal | Skład Liter | Grafika wydawnicza

Copyright by:

Zespół Parków Krajobrazowych
Województwa Małopolskiego

Egzemplarz bezpłatny

ISBN 978-83-63113-90-2

KRAKÓW 2020

RUDNIAŃSKI
PARK KRAJOBRAZOWY

Rudniański Park Krajobrazowy

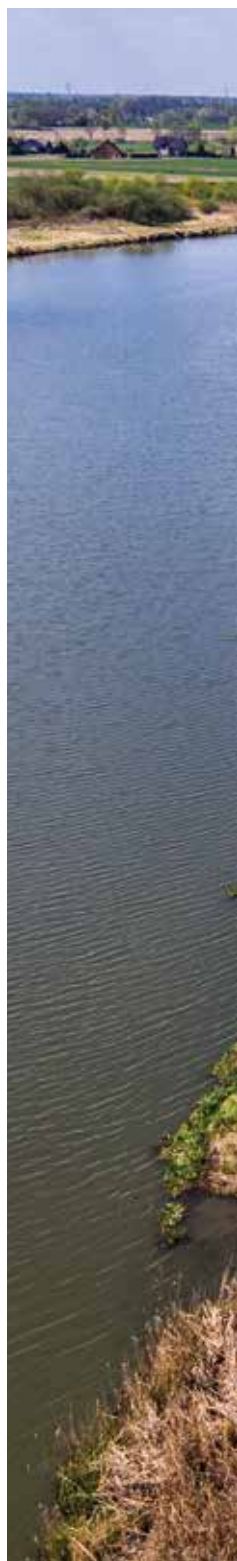
jest najmniejszym parkiem krajobrazowym w Małopolsce. Jednak na tak małym obszarze znajduje się wiele bardzo cennych miejsc i obiektów przyrodniczych, związanych zarówno z przyrodą ożywioną, jak i nieożywioną. Bez wątpienia warto wybrać się tu na krótką wycieczkę kulturowo-przyrodniczą. Z jednej strony zabytki Poręby Żegoty i Alwerni, z drugiej – przepiękne tereny dwóch rezerwatów: „Doliny Potoku Rudno” i „Kajasówki”. Każdy turysta znajdzie tu coś dla siebie.

Informacje ogólne

Bociany na gnieździe

Park położony jest pomiędzy Alwernią na północnym zachodzie oraz Czernichowem na południowym wschodzie. Zajmuje powierzchnię 5910,02 ha i zlokalizowany jest na terenie czterech gmin: Alwerni, Babic, Czernichowa oraz Krzeszowic. Został powołany w 1981 roku. Na jego obszarze znajduje się kilka dużych kompleksów leśnych: Las Orlej, Czarny Las, Księży Las, Las Kosiarz, Soświca, a także mniejszych, położonych w okolicach Alwerni, Okleśnej oraz Kamienia. Obejmuje też duży fragment malowniczej doliny potoku Rudno, od którego pochodzi nazwa Parku.

Krajobraz Rudniańskiego Parku Krajobrazowego

Walory parku

► Budowa geologiczna

Budowa geologiczna terenu Rudniańskiego Parku Krajobrazowego, jak i całego obszaru podkrakowskiego, jest niezwykle ciekawa, ale i skomplikowana. Park leży na południowych krańcach Wyżyny Krakowsko-Częstochowskiej, a dokładniej w obrębie kilku jednostek geologicznych zwanych zrębami tektonicznymi oraz zapadliskami. Pierwsze z nich to struktury tektonicznie wyniesione, drugie – obniżone. Do zrębów na terenie Parku zaliczyć należy: zrąb Garbu Tenczyńskiego, zrąb Kajasówki oraz system zrębów nadwiślańskich (wzgórze Ratowej i Mirowskie), natomiast do zapadlisk: zapadlisko Rybnej i zapadlisko Cholerzyn-Półwieś. Utworzenie opisywanych struktur związane było z nasuwaniem się płaszczowin karpackich, co przyczyniło się do popęknięcia i powstania uskoków w występujących tu skałach. Elementy wyniesione zbudowane są przede wszystkim z wapieni górnourajskich. Ich odstonięcia można zaobserwować w kilku nieczynnych kamieniołomach (Ratowa, Rusocice, Mirów, Kajasówka) oraz formach skałkowych w rejonie Podłęża, Rusocic, Doliny Rudna oraz w tzw. Skałkach Gaudynowskich, położonych nieopodal miejscowości Poręba Żegoty. Z kolei geologiczne elementy obniżone, czyli zapadliska, wypełnione są osadami neogeńskimi i czwartorzędowymi w postaci ilów i piasków.

Kamieniołom na wzgórzu Winnica koło Mirowa

W geologicznej przeszłości, w permie (ok. 300–250 mln lat temu), na terenie podkrakowskim istniało wiele czynnych wulkanów. Śladami ich istnienia są niektóre łatwe do zaobserwowania skały, jak np. porfir w kamieniołomie Orlej.

Ciekawostką tego terenu jest występowanie porfiru – skały magmowej wieku permskiego. Odnaleźć ją można m.in. w kamieniołomie Orlej, na terenie rezerwatu przyrody „Dolina Potoku Rudno”. Występują tu również łupki i mułowce karbońskie oraz piaskowce i zlepieńce jurajskie. Kolejną skałą związaną z permską aktywnością wulkaniczną na tym terenie jest melafir. Jego odsłonięcia zobaczyć można w starym kamieniołomie Belwender, nieopodal miejscowości Poręba Żegoty oraz na zachodnich zboczach wzgórza, na którym znajduje się klasztor w Alwerni.

W melafirach występują czasem niewielkie skupienia agatów i ametystów.

► Rzeźba terenu

Formy terenu na obszarze Parku bardzo mocno związane są z budową geologiczną. W krajobrazie wydzielić można wyniesienia terenu, stanowiące zręby tektoniczne, oraz obniżenia – rowy tektoniczne. Stoki wzniesień są różnorodne, jednak na ich wygląd i układ mają w znacznym stopniu wpływ tektonika obszaru oraz występujące na powierzchni terenu skały.

Zarośla nad Wisłą

Czy wiesz, że?

Czy wiesz, że?

Południowa część Parku to dolina Wisły, która w tym miejscu jest dość szeroka. Wije się nią rzeka Wisła, na której brzegach zachowały się liczne starorzecza i jeziora zakolowe, które w dolinie Wisły zwane są „wiśliskami”. Część z nich to odcięte od głównego nurtu rzeki koryta, nieco zarośnięte, ale nadal wypełnione wodą, stanowiące niezwykle ekosystem florystyczny i faunistyczny. Jednak istnieją też starorzecza dużo starsze, które już dawno zostały zarośnięte i zasypane. Dziś często wypełnione są torfem. Cały teren odwadniany jest dwoma głównymi potokami, będącymi lewymi dopływami Wisły. Pierwszy z nich to potok Rudno, mający swój początek już poza Parkiem, nieopodal miejscowości o tej samej nazwie. Przepływa on m.in. przez rezerwat przyrody „Dolina Potoku Rudno”, dolinę Wrzosy oraz w pobliżu wzniesienia Kajasówka. Drugim jest Regulka, płynąca z okolic miejscowości Regulice i Nieporaz, przez Alwernię i Okleśną. Jej głównym dopływem jest potok Brodło, na którym utworzono Zalew Skowronek.

► Szata roślinna

Położenie Rudniańskiego Parku Krajobrazowego na obszarze Jury Krakowsko-Częstochowskiej determinuje oczywiście jego wapienną budowę geologiczną i charakterystyczną dla tego obszaru rzeźbę terenu. Należy jednak pamiętać, że wapienne skały to nie tylko element krajobrazu, ale także, a może przede wszystkim, podłoże, na którym rozwija i toczy się życie. Ekosystemy naskalne, rozwijające się na zrębowym

Murawa kserotermiczna w rezerwacie przyrody „Kajasówka”

wzgórzu zbudowanym z górnourajskich wapieni to jeden z typów siedlisk obserwowanych w Parku. Bardzo charakterystyczne dla wapiennych wzgórz jest stepowanie, co powoduje, że porasta je roślinność kserotermiczna, lubiąca miejsca o niskiej wilgotności i mocnym nasłonecznieniu.

Uzupełniają ją murawy naskalne oraz zarośla tarninowe i płaty grądu. Z gatunków ciepłolubnych szczególnie cennych, podlegających ochronie prawnej, występują tu m.in.: dziewięcisz bezłodygowy, kruszczyk szerokolistny oraz pierwiosnki: lekarski i wyniosły. Murawy kserotermiczne i naskalne w pierwszej kolejności kojarzą się tu oczywiście z rezerwatem przyrody „Kajasówka”, ale znajdziemy je również na stokach wzniesień okalających dolinę potoku Rudno.

W Rudniańskim Parku Krajobrazowym występują także ekosystemy leśne, łąkowe i rzeczne, które przeplatając się ze sobą, tworzą niepowtarzalny krajobraz.

Ekosystemy leśne kojarzą się niemal natychmiast z samą doliną potoku Rudno, gdzie oprócz kwaśnej buczyny i grądu występują płaty różnego typu łągów, współtworzące ekosystem nadrzeczny. W innych miejscach na terenie Parku pierwotne zbiorowiska leśne uległy wyniszczeniu i zostały zamienione na łąki, pastwiska i pola uprawne. Dno doliny potoku Rudno, w znacznej części podmokłe i trudno dostępne, porastają zbiorowiska łąkowe z roślinnością typowo bagienną. W niejednym miejscu obserwować można ogromne połacie wysokich traw, tworzące charakterystyczne i swoiste dla tego obszaru „zielone dywany”. Duże wrażenie sprawia również obfite skupienie chronionego

Kłokoczka południowa

Dolina Potoku Rudno

skrzypu olbrzymiego, a także wiele innych chronionych gatunków, jak choćby pióropusznik strusi, kłokoczka południowa, wawrzynek wilczytyko, parzydło leśne czy lilia złotogłów. Możemy tutaj też spotkać ciekawą roślinę, jaką jest oman szlachtawa, mający szerokie zastosowanie w medycynie ludowej (działanie antyseptyczne, przeciwgrzybiczne, przeciwbólowe, rozluźniające). W dolinie potoku Rudno wart uwagi jest także Wąwóz Wrzosa. To część doliny o długości zaledwie 1 km, która swoją nazwę zawdzięcza dużym obszarom nieużytków pokrytych wrzosowiskami.

► Fauna

Obszar Rudniańskiego Parku Krajobrazowego jest ostoją nie tylko osobliwości florystycznych, ale także faunistycznych. Dolina potoku Rudno, z którą przeważnie wiążą się pierwsze nasze skojarzenia dotyczące tego Parku, jest domem wielu gatunków zwierząt związanych ze środowiskiem wodno-błotnym i leśnym. To tutaj znajduje się jedyne na niżu stanowisko kumaka górskiego – niewielkiego płaza o żrenicach w kształcie serca. Jest też kumak nizinny i inne płazy, jak choćby żaba trawna, ropuchy: szara i zielona, czy traszki: zwyczajna, grzebieniasta

Samiec jaszczurki zwinki

Czapla siwa

i górską. Występują tu także gady: jaszczurki (zwinka, żyworodna i padalec), zaskroniec zwyczajny, żmija zygzakowata i gniewosz plamisty.

Jeśli chodzi o ptaki, prócz pospolitych gatunków związanych z terenami podmokłymi (jak trzciniak, łośówka czy strumieniówka), uwagę zwraca m.in. obecność pliszki górskiej czy dzięcioła czarnego. W związku z faktem, iż południowe granice Rudniańskiego Parku Krajobrazowego wyznacza wolno płynąca rzeka Wisła, przyległa do

niej część Parku jest ostoją wielu gatunków ptaków – zarówno tych, które zamieszkują te tereny na stałe, jak i obserwowanych przelotnie. Przyjeżdżając w te strony, warto zaopatrzyć się w lornetkę, bo w tym jednym miejscu da się zaobserwować wielu ciekawych przedstawicieli tej grupy zwierząt. Zobaczyć tu można: czaple siwe, czajki, żurawie, tyski, kilka gatunków perkozów, remizy, a także bociany białe i czarne. Na terenie Parku spotkamy również wciąż niezbyt częstego na Jurze puszczyka uralskiego.

Warty uwagi jest fakt, iż w tym jednym miejscu stwierdzono aż 182 gatunków ptaków. To prawdziwy raj dla ornitologów. W związku z ogromnym bogactwem ptaków na tym terenie utworzono ścieżkę ornitologiczną „Łączany” z punktami obserwacyjnymi.

W latach 80. fauna Parku została wzbogacona o bobry, które wprowadzono tu w ramach reintrodukcji tych zwierząt w obszarze południowej Polski. Początkowo wsiedlono dwie pary bobrów i kotną samicę z dwoma młodymi. Populacja w ciągu kolejnych niespełna dziesięciu lat powiększyła się do kilkunastu osobników, które zajęły odcinek potoku o długości ok. 5 km i wybudowały tamy oraz żeremia.

Z następcznym, ciepłym i suchym siedliskiem wapiennych wzgórz i eksponowanych do słońca zboczy związana jest ściśle fauna kserotermiczna. Występują tu przedstawiciele trzmielowatych, a także

Modraszek ikar

Gniewosz plamisty

ponad 90 gatunków ciepłolubnych motyli. Ich wybrani przedstawiciele to kraśnik sześcioplamek, modraszek telejus, paż królowej i rusalki admirał oraz pawik. Sporo tu także ciepłolubnych ślimaków, m.in. świrdrzyk lśniący, ślimak łąkowy czy bursztyńka pospolita. Warte uwagi jest także występowanie na tym obszarze zagrożonego wyginięciem ślimaka – poczwarówki zwężonej.

► Zabytki

Zabytkowy kościół w Porębie Żegoty

Kościół w Kamieniu

Klasztor w Alwerni – barokowy klasztor ojców bernardynów, budowany od XVII wieku, wielokrotnie przebudowywany.

Rynek w Alwerni – prostokątny rynek z zabytkową zabudową, którą stanowią domy z podcieniami z XVIII i XIX wieku.

Kościół w Porębie Żegoty – kościół pw. św. Małgorzaty i św. Marcina, zbudowany w 1762 roku, przebudowany w 1898 roku.

Pałac w Porębie Żegoty – rokokowo-klasycystyczny pałac rodziny Szembeków, wybudowany w drugiej połowie XVIII wieku, otoczony parkiem. Dziś niestety jest w ruinie.

Kościół i plebania w Kamieniu – kościół z drugiej połowy XIX wieku z założeniem folwarczno-ogrodowym z przełomu XVIII i XIX wieku, m.in. z zabytkowym kamiennym lamusem oraz studnią.

Kaplica w Przegini Duchownej – kaplica pw. Matki Boskiej Częstochowskiej, wybudowana w 1899 roku. Wpisana do rejestru zabytków nieruchomości wraz z ogrodzeniem i drzewostanem.

► Ochrona przyrody

Na terenie Rudniańskiego Parku Krajobrazowego znajdują się również inne formy ochrony przyrody. Są to rezerваты przyrody, pomniki przyrody, stanowisko dokumentacyjne oraz obszary Natura 2000.

► Rezerваты przyrody

Rezerwat przyrody to jedna z najwyższych form ochrony prawnej, którą obejmuje się wyjątkowo cenne przyrodniczo obszary. Na terenie Parku występują dwa rezerваты chroniące zarówno elementy przyrody żywej, jak i nieżywej. Należy pamiętać, że w rezerwacie przyrody można poruszać się tylko po wyznaczonych szlakach turystycznych lub ścieżkach przyrodniczych.

Rezerwat przyrody „Kajasówka”

- Data utworzenia: 1962 r.
- Powierzchnia: 11,83 ha

Jest to rezerwat przyrody nieżywej obejmujący niewielką część wyniesienia zwanego Kajasówką, z najwyższym jego szczytem: Bustrykiem. Położony jest we wschodniej części Parku. Chroni cenny ze względów geologicznych duży zrąb tektoniczny, zbudowany z wapieni jurajskich. W jego północnej i południowej części znajdują się niewielkie stare wyrobiska, w których odstawiają się wspomniane skały. Jest tu również niewielka Jaskinia Przegińska. Celem ochrony jest także porastający wzgórze las oraz liczne zbiorowiska muraw kserotermicznych. Jednak te ostatnie w porównaniu z latami 60. i 70. znacznie zubożały i zostały zastąpione w sposób naturalny zaroślami tarninowymi. Był to efekt zaprzestania wypasu bydła prowadzonego tu do czasu powstania rezerwatu.

Rezerwat przyrody „Kajasówka”

Rezerwat przyrody „Dolina Potoku Rudno”

- Data utworzenia: 2001 r.
- Powierzchnia: 95,94 ha

Jeden z najmłodszych rezerwatów przyrody w województwie małopolskim o typie leśnym, położony w północno-wschodnim krańcu Parku. Chroni dolinę potoku Rudno ze zbiorowiskami łągi olszowego i olsu. Osobliwością florystyczną są stanowiska skrzypu olbrzymiego. Na terenie rezerwatu znajduje się stary kamieniołom porfiru „Orlej”. Zarówno on sam, jak i prowadzący do niego przepływ również stanowią przedmiot ochrony.

Rezerwat przyrody „Dolina Potoku Rudno”

► Pomniki przyrody

Na terenie Rudniańskiego Parku Krajobrazowego znajduje się ponad 30 pomników przyrody, z których większość to drzewa, głównie dęby szypułkowe, lipy drobnolistne i szerokolistne, ale też sosny wejmutki, tulipanowce amerykańskie, kasztanowiec, platan klonolistny oraz buk pospolity. Trzy pomniki chronią elementy przyrody nieożywionej (Gaudynowskie Skały oraz skałki i kamieniołom w Rusocicach).

► Stanowisko dokumentacyjne

Odstonięcie geologiczne

Jedynе stanowisko dokumentacyjne na terenie Rudniańskiego Parku Krajobrazowego utworzone zostało w 1998 roku w rejonie miejscowości Mirów. Celem ochrony jest niewielkie odstonięcie skalne, będące jednocześnie stanowiskiem paleontologicznym. Widoczny w nim jest profil z granicą jury środkowej i górnej, z bogatą fauną amonitową. Niestety miejsce to dziś jest nieczytelne i trudne do zidentyfikowania.

Krajobraz Rudniańskiego Parku Krajobrazowego

► Obszary Natura 2000

Obszar Natura 2000 „Rudno”

Specjalny obszar ochrony siedlisk o powierzchni 72,37 ha położony we wschodniej części Parku. Obejmuje swym zasięgiem malowniczą dolinę Wrzosa, część doliny potoku Rudno. Zlokalizowane są tu przede wszystkim siedliska nieleśne, w tym łąki trzęślicowe z kosańcem syberyjskim i goryczką wąskolistną. Występują wśród nich różne gatunki motyli, np. modraszka telejus i nausitous oraz czerwończyk nieparek. Na podmokłych fragmentach oraz w niewielkich zbiornikach wodnych licznie występują płazy, w tym traszki grzebieniaste. Znajduje się tu też stanowisko poczwarówki zwężonej. Z samym potokiem związany jest również minóg strumieniowy i bób europejski.

Obszar Natura 2000 „Rudniańskie Modraszki – Kajasówka”

Jest to specjalny obszar ochrony siedlisk znajdujący się w południowo-wschodniej części Parku i pokrywający się z nim tylko w niewielkiej części, w rejonie Kajasówki. Ma powierzchnię 447,24 ha. Na jego terenie znajdują się wapienne wzgórza, stanowiące zrąb tektoniczny, oraz stosunkowo płaska powierzchnia z łąkami i pastwiskami. Głów-

nym celem ochrony są tu siedliska łąkowe i zaroślowe, stanowiące miejsce życia kilku gatunków motyli, m.in. modraszków: telejusa i natusitosa, czerwończyka fioletka oraz skalnika driady. Ten ostatni jest bardzo rzadkim gatunkiem, zagrożonym wyginięciem. Poza gatunkami zwierząt na obszarze znajdują się cenne dla wspólnoty siedliska nieleśne: murawy kserotermiczne oraz niżowe i górskie łąki użytkowane ekstensywnie.

Warto zobaczyć

Na terenie Rudniańskiego Parku Krajobrazowego jest wiele miejsc bardzo ciekawych i cennych pod względem przyrodniczym czy kulturowym. Kilka z nich szczególnie warto odwiedzić.

► Obiekty geologiczne

Kajasówka

Kajasówka to wzgórze o długości ok. 2 km i maksymalnie do 300 m szerokości. Stanowi ono zrąb tektoniczny, czyli element wyniesiony względem otaczającego terenu, ograniczony strefami uskoku, powstały w związku z różnymi ruchami tektonicznymi. Niższymi terenami, okalającymi zrąb Kajasówki, są dwa zapadliska (rowy) tektoniczne: od północy zapadlisko Rybnej, od południa zapadlisko Cholerzyn-Półwieś.

Kajasówka – grzbiet

W południowej i wschodniej części wzgórza, w wielu niewielkich, starych kamieniołomach i ścianach skalnych, odsłaniają się biało-szare wapienie górnourajskie. Wapienie te powstały w stosunkowo płytkim morzu, które występowało na tym terenie w okresie jury. Można tu zaobserwować dwie odmiany wapienia: skaliste i uławiczone. Pierwsza z nich charakteryzuje się brakiem uławiczenia, a powstała w obrębie dużych podwodnych budowli, zwanych rafami. Zbudowane są one głównie ze szczątków gąbek i sinic. Druga odmiana, odróżniająca się od pierwszej wyraźnym warstwowaniem, powstała z nagromadzenia się osadów wapiennych pomiędzy budowlami rafowymi. W obu odmianach wapieni licznie występują skamieniałości gąbek i liliowców. Na terenie wzgórza znajduje się niewielka Jaskinia Przezińska o dwóch wejściach i długości ok. 22 m, z głównym korytarzem długości ok. 12 m. Samo wzgórze stanowi także bardzo dobry punkt widokowy. Na północy widoczne są głównie wzgórza Garbu Tenczyńskiego, natomiast na południu – dolina Wisły i Karpaty. Duża część wzgórza od 1962 roku objęta jest ochroną w postaci rezerwatu przyrody nieożywionej.

Kamieniołom Orlej

Duży, nieczynny kamieniołom porfirów Orlej, położony jest na północny wschód od Alwerni, nieopodal miejscowości Głuchówki. Eksploatowano w nim porfir w latach 1932–1966. Dziś jego teren jest trudno dostępny, zarośnięty, lecz wyrobisko to jest jednym z najciekawszych obiektów geologicznych okolic Krakowa. Występujący tu porfir stanowi fragment intruzji subwulkanicznej (w postaci tzw. lakkolitu) wieku permskiego. Charakteryzuje się czerwoną barwą, zbitą teksturą i porfirową strukturą. W niektórych miejscach wyrobiska widoczne są porfiry o innych barwach, zmienione pod wpływem działania wód hydrotermalnych. W kamieniołomie występują dwa systemy spękań ciosowych: stożkowy i obwodowy. Skala ta używana była w drogownictwie i budownictwie kolejowym. W najwyższych partiach ścian kamieniołomu występują osady jurajskie: piaskowce, zlepieńce piaszczyste oraz wapienie piaszczyste. W przekopie prowadzącym do kamieniołomu znajduje się tektoniczny kontakt porfiru z le-

Odcisk skamieniałości w wapieniach jurajskich

żącymi na nim łupkami karbońskimi. Dobrze widoczna jest tzw. aureola kontaktowa, czyli strefa spieczenia i zmiany łupków, która powstała pod wpływem ciepła i ciśnienia intruzji porfirowej. Widoczny jest tu również kontakt utworów karbońskich i jurajskich. W czasie eksploatacji działała tu towarowa kolej wąskotorowa, łącząca kamieniołom ze stacją w Okleśnej, na której istniała rampa, gdzie następował przeładunek kamienia na wagony normalnotorowe. Kamieniołom Orlej znajduje się na terenie rezerwatu przyrody „Dolina Potoku Rudno”.

► Obiekty przyrodnicze

Dolina potoku Rudno

To jeden z najcenniejszych obiektów przyrodniczych Rudniańskiego Parku Krajobrazowego. Jest typowym jarem krasowym z doskonale zachowanymi zbiorowiskami leśnymi o unikalnym w skali całej Wyżyny Krakowsko-Częstochowskiej charakterze. Płaskie, w znacznej

Dolina potoku Rudno

mierze bagniste i trudno dostępne dno doliny potoku, usiane starorzeczami, porośnięte jest interesującymi i specyficznymi płacami łągi olszowej i olsu. Należą one do najlepiej zachowanych na obszarze Wyżyny Krakowsko-Częstochowskiej. Gdziekolwiek, na stokach północnych, w miejscach gdzie wapnienie jurajskie odślaniają się na powierzchni terenu, spotkać można buczynę karpacką. Na wierzchowinie przeważają kwaśne buczyny i skrawki borów mieszanych o różnym stopniu zniekształcenia. W wielu miejscach naturalne zespoły leśne zamienione zostały na łąki, pastwiska czy pola uprawne i wraz z po-

zostałymi płatami zbiorowisk leśnych tworzą unikatowy krajobraz całej doliny, prezentujący duże bogactwo i zróżnicowanie ekologiczne przyrody ożywionej. Oczywiście wynika ono z dużego urozmaicenia siedlisk. Najliczniejszą grupę ekologiczną roślin stanowią w dolinie gatunki żyznych gleb zasadowych, spotykane w buczynach i grądach, na rędzinach i glebach brunatnych, ale także w zbiorowiskach łągowych. Do grupy tej należą m.in. kopytnik pospolity, przylaszczka pospolita czy marzanka wonna.

Rysem szczególnym doliny potoku Rudno, w porównaniu z innymi dolinami jurajskimi, jest duża obfitość gatunków związanych z siedliskami łągowymi i olsowymi. Ich przedstawicielami są świerząbek orzęsiony, śledziennica skrętolistna, psianka słodkogórz czy kosaciec żółty.

Obecne, choć znacznie rzadsze, są tu gatunki kserotermiczne, jak dzwonek brzoskwiniolistny czy lebiodka pospolita. Występują one gdzieś na skalistym podłożu wapiennym, w świetlistych drzewostanach grądowych. Bogatsza jest flora góraska, reprezentowana przez np.

Skrzyp olbrzymi

Kumak górski

bez koralowy, żywiec gruczołowaty, parzydło leśne. W rosnącym nad potokiem podgórskim łągu jesionowym znajdują się dwa stanowiska pióropusznika strusiego. Interesującym gatunkiem jest jęczyznik zwyczajny. Największą osobliwość florystyczną stanowią obfite skupienia chronionego skrzypu olbrzymiego. Na szczególną uwagę zasługują również stanowiska kłokoczki południowej.

Fauna doliny potoku Rudno posiada charakter typowo leśny. Przeważają tu gatunki charakterystyczne dla miejsc cienistych, chłodnych i wilgotnych, nie brak też gatunków górskich. Z ptaków zobaczyć

tu można np. żiębę, sójkę, kilka gatunków dzięciołów, w tym dzięcioła zielonosiwego, a także związaną ze środowiskiem wodnym pliszkę siwą, derkacza czy łośwkę.

Z ssaków da się tu zobaczyć kunę leśną, sarnę, dziką czy zającą szaraka. Szerokie, bagniste dno doliny, usiane starorzeczami meandrującego potoku, stwarza dogodny do życia warunki licznej grupie zwierząt związanych ze środowiskiem wodno-błotnym. Należą do nich m.in. karczownik ziemnowodny oraz bóbr. Liczni są tu też przedstawiciele płazów, np. żaba wodna, żaba trawna, rzekotka drzewna, ropucha szara czy różne traszki. Dolina potoku Rudno jest jedynym na niżu miejscem występowania kumaka górskiego. Spotkać tu można ponadto jaszczurki: zwinę i żyworódkę oraz padalca, a z węży najpospolitszy jest zaskroniec zwyczajny.

Czy wiesz, że?

Na terenie Parku, w dolinie potoku Rudno, znajduje się ostoja bobrów.

► Obiekty kulturowe

Pałac w Porębie Żegoty

Jest to jeden z najważniejszych zabytków Poręby Żegoty i całego Parku. Pomimo tego, że w dużej części stanowi ruinę, warto się mu bliżej przyjrzeć i poznać jego historię. Pierwszy drewniany dwór powstawał

Ruiny Dworu w Porębie Żegoty

w tym miejscu w XVII wieku. Kolejną budowlą był rokokowo-klasycystyczny pałac, który powstawał w kilku etapach, od XVII do XX wieku. Należał kolejno do rodów: Korycińskich, Szwarzenberg-Czernych oraz Szembeków. Znajdowała się w nim m.in. biblioteka z cennymi wolumi-

nami oraz zbiór dzieł sztuki. Niestety w 1945 roku pałac spłonął i do dziś nie doczekał się odbudowy. Na zachód od ruin pałacu znajduje się rozległy park dworski z mauzoleum Szembeków, wybudowanym w latach 1920–1922. W parku istniała też sztuczna grotta z posągami Neptuna. W otoczeniu pałacu, przy drodze w kierunku Alwerni, widoczne są stawy oraz kamienna figura św. Jana Nepomucena.

Klasztor w Alwerni

Klasztor ojców bernardynów jest najcenniejszym zabytkiem Alwerni. Położony na wzgórzu, otoczony jest parkiem i murami. Jego fundatorem był Krzysztof Koryciński. Znajduje się tu barokowy kościół pod wezwaniem Stygmatów św. Franciszka z Asyżu. Został zbudowany w latach 1625–1656, a rozbudowany na początku XVIII wieku oraz w latach 1797–1800, kiedy to dobudowano wysoką na 55 m wieżę. Jego wyposażenie stanowią m.in. barokowe nagrobki rodziny fundatora – Korycińskich – oraz krucyfiks z 1624 roku umieszczony w ołtarzu głównym. W kaplicy bocznej znajduje się cudowny obraz *Ecce Homo*, przedstawiający Jezusa Miłosiernego, namalowany na płótnie i przyklejony do deski dębowej. Wedle tradycji pochodzi on z Konstantynopola, z XV wieku. Pewne jest, że do klasztoru trafił w 1686 roku. Do obrazu pielgrzymowało wiele znanych osób. Byli tu m.in. królowie polscy Jan III Sobieski i Stanisław August Poniatowski, kardynałowie Albin Dunajewski, Jan Puzyna, Adam Stefan Sapieha i Franciszek Macharski. Ponadto w kronice klasztornej są wzmianki o pielgrzymkach arcybiskupa Karola Wojtyły. Obok kościoła znajduje się budynek klasztorny, wzniesiony podobnie jak kościół – w pierwszej połowie XVII wieku – i kilkakrotnie przebudowywany. W 2011 roku potężny pożar strawił dach nad kościołem i klasztorem. Został on jednak zrekonstruowany prawie w całości dzięki składkom społecznym.

Klasztor w Alwerni

Muzeum Pożarnictwa w Alwerni

Muzeum mieści się w pomieszczeniach Ochotniczej Straży Pożarnej – remizie i hangarze. Zostało założone w 1953 roku przez Zbigniewa Gęsikowskiego, kiedy rozpoczęto zbierkę eksponatów, ale dopiero w 1973 uzyskało status punktu muzealnego. Aktualnie znajduje się w nim ponad

1800 eksponatów związanych z pożarnictwem, ok. 2400 dokumentów archiwalnych oraz bogato zaopatrzona biblioteka pożarnictwa.

Gdzie warto wstąpić

Zalew Skowronek

Ośrodek wypoczynkowy położony na południe od Alwerni. Oprócz kąpieliska znajduje się w nim wypożyczalnia sprzętu wodnego, kort tenisowy, boiska do siatkówki i piłki nożnej, pole biwakowe i kawiarnia. Zalew stanowi również łowisko dla wędkarzy.

Więcej informacji na: www.alwernia.pl

Zalew Skowronek

Ośrodek Turystyki Konnej „Modrzewiowy Jar”

Położony przy ulicy Modrzewiowej w Alwerni ośrodek przygotował dla wielbicieli jazdy konnej również miejsca noclegowe, a co cenniejsze – zapewnia także domową oraz bezpośredni kontakt ze zwierzętami: końmi, psami i kotami.

Więcej informacji na: <https://www.facebook.com/modrzewiowyjar/>

Cztery Pory Roku

Hotel położony w południowej części Alwerni przy drodze Kraków – Chelmek. Nie tylko można tu przenocować, lecz również skorzystać z restauracji i SPA.

Więcej informacji na: alwernia-4poryroku.pl

Ścieżki przyrodnicze

Kajasówka

Ścieżka prezentuje budowę geologiczną zrębowego wzgórza Kajasówki oraz porastające je ciekawe gatunki roślin. Rozpoczyna się ona przy parkingu w Przegini Duchownej. Wiedzie na szczyt wzgórza, skąd rozpościerają się piękne widoki na północ i południe. Następnie biegnie wzdłuż grzbietu w kierunku północno-wschodnim. Po drodze znajduje się kilka niewielkich, starych kamieniołomów z odstonięciami wapieni górnourajskich. Jest to też miejsce obserwacji wielu gatunków cha-

Kajasówka

rakterystycznych dla muraw naskalnych i kserotermicznych. Mijając ostatnie kamieniołomy, ścieżka schodzi ze wzgórza i biegnie do punktu startowego północną stroną wzgórza, skrajem pól i lasem. Przejście ścieżką w spokojnym tempie zajmuje ok. 2 godziny.

Turystyka aktywna

Na piechotę

Na terenie Parku znajdują się trzy oznakowane szlaki turystyczne PTTK. Najdłuższy z nich, niebieski, biegnący z północnego zachodu na południowy wschód, łączy kilka ciekawych miejsc i kompleksów leśnych.

Stary kamieniołom w Rusocicach

- **Niebieski szlak:** Alwernia – Zalew Skowronek – Kamień (9,8 km)
- **Żółty szlak:** Ratanice – Kajasówka (3,6 km)
- **Czarny szlak:** Rusocice – Kajasówka (3,9 km)

Rowerem

Stosunkowo płaska i niewielka powierzchnia Parku zachęca do zwiedzania go na rowerze. Znajduje się tu kilka oznakowanych ścieżek rowerowych, w tym część międzynarodowej, 700-kilometrowej trasy rowerowej Kraków – Morawy – Wiedeń Greenway (zielony szlak).

- **Niebieski szlak:** Zalew Skowronek – Czernichów (22,7 km)
- **Czerwony szlak:** Zalew Skowronek – Poręba Żegoty – Gaudynowskie Skąły – Brodła – Zalew Skowronek (8,1 km)
- **Czarny szlak:** Kamień – Ratowa – Kamień (5,9 km)
- **Czarny szlak:** Okleśna – Podłęże (3,7 km)
- **Żółty szlak:** Alwernia – Okleśna – Zalew Skowronek – Czarny Las – Brodła – Rezerwat przyrody „Dolina Potoku Rudno” – Zalas – Rudno (29,1 km)

 Żółty szlak: Wiślana trasa rowerowa (ok. 236 km w woj. małopolskim)

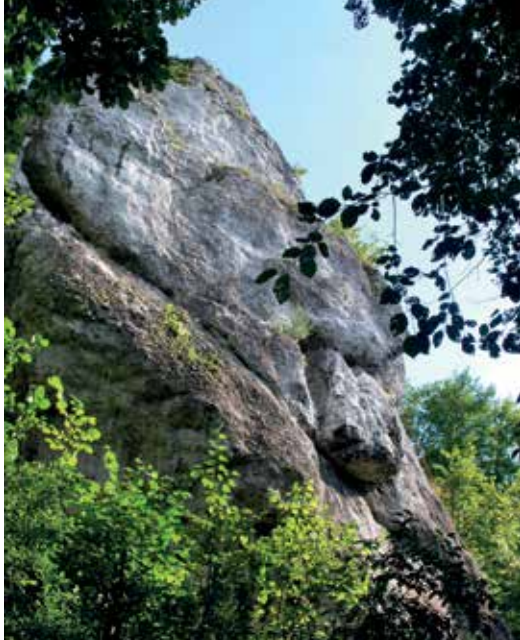

Dolina Wisły

Kajakiem

Dobrym sposobem na obejrzenie wspaniałych krajobrazów Parku jest spływ Wisłą na kajakach. Z poziomu rzeki można zobaczyć wiele ciekawych miejsc oraz poznać sporo gatunków flory i fauny. Płynąc na odcinku od Okleśnej do Łączan, oglądać możemy zalesione wzgórza zrębowe, natomiast tuż nad samą rzeką, szczególnie w rejonie Kamienia i Łączan, warto zwrócić uwagę na niebywałą różnorodność ptactwa.

Gaudynowskie Skały

Trasa dla Ciebie

Alwernia – Zalew Skowronek 3,3 km – Gaudynowskie Skały 7,3 km –
Poręba Żegoty 8,7 km – Alwernia 11,3 km

Pieszna trasa łącząca kilka bardzo ważnych dla Parku i bardzo cennych obiektów. Jej łączna długość wynosi 11,3 km. Pierwszym punktem na trasie jest Alwernia – stosunkowo niewielkie miasteczko z pięknym rynkiem, Muzeum Pożarnictwa oraz klasztorem ojców bernardynów. Stąd udajemy się w kierunku południowym niebieskim szlakiem PTTK. Kolejnym punktem trasy jest Zalew Skowronek, gdzie w ciepłe dni można wypocząć i popływać. Z tego miejsca drogą przez las udajemy się do miejscowości Poręba Żegoty. Po drodze po prawej stronie mijamy bardzo mocno zarośnięty stary kamieniołom melafirów „Belwender”. Po dojściu do głównej drogi idziemy nią na wschód i skręcamy na północ, dochodząc po kilkuset metrach do Skałek Gaudynowskich – okazałych kilkunastometrowych form skałkowych, zbudowanych z wapienia górnopaleozoicznego. Następnie wracamy do Poręby Żegoty, gdzie znajduje się ruina dworu Szembeków z drugiej połowy XVIII wieku oraz park dworski. Nieco dalej w stronę Alwerni zlokalizowany jest kościół św. Małgorzaty i św. Marcina, również zbudowany w 1762 roku. Po jego obejrzeniu wracamy do Alwerni.

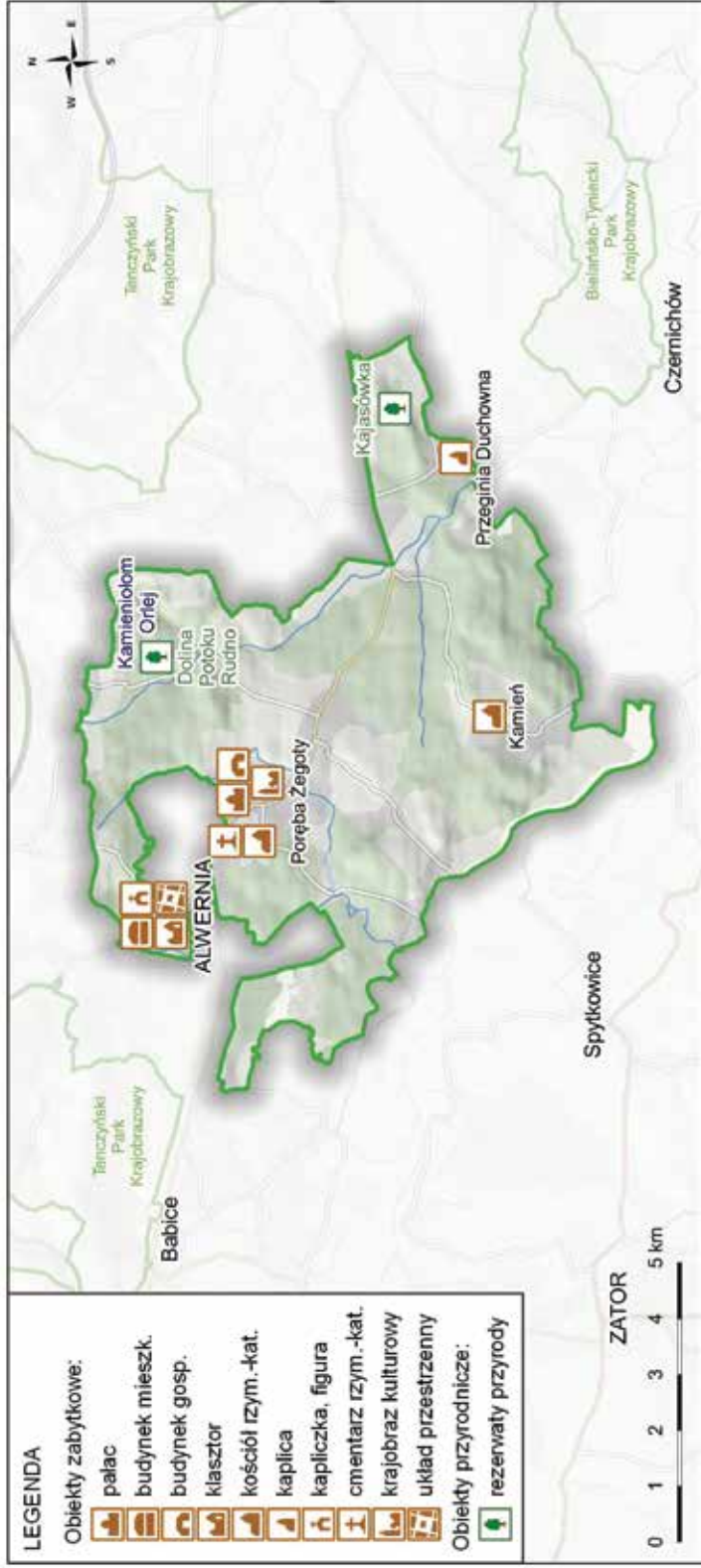
LEGENDA

Obiekty zabytkowe:

- pałac
- budynek mieszcz.
- budynek gosp.
- klasztor
- kościół rzym.-kat.
- kaplica
- kapliczka, figura
- cmentarz rzym.-kat.
- krajobraz kulturowy
- układ przestrzenny

Obiekty przyrodnicze:

- rezerwat przyrody

ZATOR

0 1 2 3 4 5 km

Rudniański Park Krajobrazowy

Zespół Parków Krajobrazowych Województwa Małopolskiego

ul. Vetulaniego 1A, 31-227 Kraków
www.zpkwm.pl
www.facebook.com/zpkwm/

Oddział Kraków
ul. Vetulaniego 1A, 31-227 Kraków
tel. 12 415 38 33, 12 415 72 21
e-mail: krakow@zpkwm.pl

ISBN 978-83-63113-90-2